

Slukhål på myren

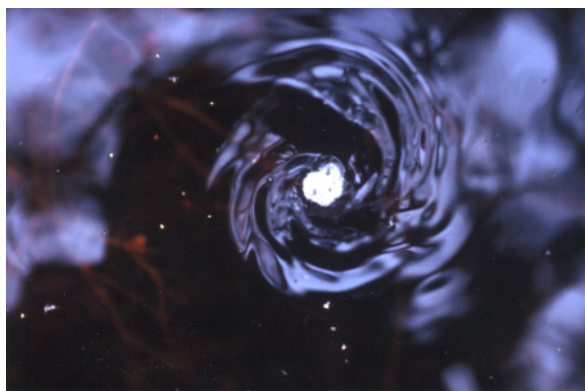
Slukhål är fantasieggande företeelser. De har troligen bidragit till de historier som finns om försvinnanden och underliga händelser ute på stormyren. Så kallade slukhål är brunnar där ytvatten rinner ner i marken, och de finns bl.a. på myrar. Vissa förhållanden måste uppfyllas för att slukhål ska uppstå på en myr. Avrinningen genom hålet måste vara stark nog för att förhindra igenväxning. Avrinningen gynnas t.ex. genom att den fasta marken under myren sluttar. Så vitt jag vet finns inget nämnt om slukhål i publikationer om nationalparken Store mosse. Inte heller om Anderstorps Store mosse har jag sett något skrivet om slukhål. Efter många års vandringar på de här myrarna hade jag inte lagt märke till några slukhål förrän för några år sedan.

Text och foto: Olof Hedlund

Överst: En respektgivande, flera meter djup "brunn". Dess trattform gör det svårt att hålla sig kvar vid mynningen om man skulle ramla ner i den. Komosse på gränsen mellan Småland och Västergötland.

Mitten: Slukhål på Anderstorps Store mosse, som är en av Sydsveriges största myrar. Där finns väldiga mosseplan såväl som vidsträckta kärrområden. Det här slukhålet avvattnar ett större, kärtrattat område. Vårt den underjordiska strömmen leder kräver närmare efterforskning.

Nederst: Vattenvirvel i slukhålet på bilden ovan. Vid vårens snösmältning bildas vid slukhålet en göl med någon meters djup. Avrinningen genom hålet är kraftig nog att bilda en virvel i vattnet. Vattnet sjunker snabbt undan och sommartid sker tillrinning genom en obetydlig bäck.

Språkguru avslöjar känguru

Under en minikurs i latin för Naturvetare har Fauna och Floras redaktion av professor Hans Helander vid Institutionen för klassiska språk i Uppsala fått veta hur kängurun fick sitt namn. Det sägs att när kapten James Cook pekade på det märkliga djuret och frågade en

aboriginhövding vad man kallade detta djur fick han svaret "kanga-roo". Utmärkt tänkte Cook, då får det bli kangaroo även på engelska (vilket blivit känguru på svenska). Enda haken var att kanga-roo egentligen betyder "Vad är det du säger?".

En flock tranor *Grus grus* under ledning av en gravand *Tadorna tadorna*.

Foto: Dan Mangsbo

Udda tranledare

På klassisk mark i vackra Fryksdalen vid Selma Lagerlöfs gård Mårbacka samlas under några höstveckor hundratalens tranor. Med bland alla tranorna siktades hösten 2004 en ung gravand (en ovanlig gäst i Värmland). Den 26:e september upptäckte jag vid Fryksta (3 mil söder om Mårbacka) en flock om drygt 30 tranor som på sedvanligt sätt tog höjd på termikvindar. Med i flocken fanns en mindre, vit fågel som flaxade ivrigt, nästan panikmässigt, och som ofta hamnade vid sidan av den eleganta skruven tranorna följde mot högre höjder. När fåglarna sedan drog söderut, tog den lilla vita täten, och tranorna verkade inte ha något emot detta. Det dröjde en stund innan det gick upp för mig att det var gravanden från Mårbacka. Och vem vet, kanske satt Nils Holgersson på ryggen?

Dan Mangsbo

Naftalin mot inkräktare

Termiter och deras fascinerande boplatser spelar en viktig roll i den afrikanska savannens liv. Deras imponerande byggnadsverk kan bli upp till åtta meter höga, och de utgör attraktiva boplatser för många djurarter, t.ex. varanödlor och dvärgmanguster. Hållhäckande fåglar som skäggökare och skogskungsfiskare dras till de betonghårda termitarierna och nyttjar som boplatser antingen ett befintligt hål eller ett nytt som de hackar ut, något som bara kan ske under intensiva regnperioder, när den stenhårda leran blir mjuk. De klimatkonstanta och matfyllda termitarierna lockar snyltgäster av olika slag. Åtminstone en termitart har utvecklat ett speciellt "malmedel" som håller en del av inkräktarna borta. Medlet är naftalin, exakt samma ämne som vi människor använder för att skydda våra kläder från malar och andra skadedjur.

Källa: Savannliv. Staffan Ulfstrand (1999)

Rödgul skäggök *Trachyphonus erythrocephalus* på termitstack i Lake Manyara, Tanzania.

Foto: Tomas Carlberg